AHMET NURİ BAYDAR (1866-1940)*

Yozgat Milletvekili

Gülin ÖZTÜRK

Anahtar Kelimeler: Yozgat, Meclis, Milletvekili

Ahmet Nuri Bey, 1866 yılında Yozgat'ta doğmuştur. İlköğrenimini Sıbyan Mektebinde ortaöğrenimini ise Yozgat Rüştiye Mektebinde yapmıştır. Yozgat Bidayet Mahkemeleri İcra Mübaşirligi, zabıt kâtipliği ayrıca Yozgat mahkemesinde ağır ceza üyeliği ve savcılığı görevlerinde bulunmuştur. Yirmi bir yıllık Adliye görevinin içerisinde Zir ilçesi sorgu hâkim yardımcılığı ve Ankara adliyesinin farklı birimlerinde hâkimlik görevleri de vardır. 1905 yılında Yozgat Belediye başkanlığına seçilmiş, on üç yıllık başkanlık görevinin ardından 1919 yılında Yozgat Müdafaa-i Hukuk Cemiyetinin kurulmasında önemli bir rol üstlenmiştir. Kuvay-ı Milliye'nin öncülerinden biri olarak Milli Mücadeleye önemli katkılarda bulunmuş bu katkılarından dolayı 24 Ekim 1923 yılında Mustafa Kemal Paşa'nın önerisi ile Meclis tarafından kendisine yeşil şeritli İstiklal Madalyası layık görülmüştür. Büyük Millet Meclisinin birinci döneminde Yozgat Milletvekili seçilmiş, 1920-1923 tarihleri arasında meclis faaliyetlerinde bulunmuş; 1924 yılında Ankara, 1926 yılında Yozgat İskân Müdürlüğü yapmış ve 1928 yılında emekliye ayrılmıştır. Emeklilik hayatını Yozgat merkeze bağlı Şeref köyünde geçirmiş ve 1940 yılında ise vefat etmiştir.

Mecliste görev yaptığı dört toplantı yılı içerisinde ikinci, üçüncü ve beşinci şube de görev yapmış, Dâhiliye, İktisat, Kavanin-i Maliye, Tetkik-i Hesabat, Nafia, Muvazene-i Maliye, İstida, Layiha Encümenliklerinde üyelik ile Kavanin-i Maliye Encümen kâtipliği yapmıştır. Meclisin ikinci toplanma yılında bütçenin incelenmesi için oluşturulan Muvazene-i Maliye'de geçici encümenlik görevinde de bulunmuştur. Birinci Büyük Millet Meclisi içerisinde iktidar partisi niteliğinde görev yapan Birinci Grup üyesi olmuş, bir başka deyişle Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk grubunda yer almıştır. Meclisteki faaliyetler içerisinde yapılan kanun ve diğer oylamalara diğer Yozgat milletvekillerine göre en çok katılan milletvekilidir. Katılmış olduğu oylamalarda büyük çoğunlukla kabul oyu kullanmıştır. Mecliste görev aldığı sürece Meclis Başkanlığından iki defa üçer aylık bir defa da yirmi günlük izin almıştır.

1920-1923 yılları arasında Meclis yasama faaliyetleri içerisinde; " Meclis Şeklinin Tespitine ve Nisab-ı Müzakereye, Tahsisata ve Meclis Azalığı ile İçtima Edebilecek Memuriyetler"; "Nisab-ı Müzakere Kanununun Altıncı ve Sekizinci Maddelerinin Tadili"; "Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi Mustafa Kemal Paşa'ya Başkumandanlık Rütbesinin Verilmesi"; "Başkumandan Mustafa Kemal Paşa'ya Gazilik Ünvanı ile Müşirlik Rütbesinin Verilmesi"; "Konya Bidayet Mahkemesi Başkanı İhsan Bey ile Arkadaşlarının Afları" ile ilgili diğer milletvekillerinin yapmış olduğu kanun teklifleri ile "Londra

Konferansına Gidecek Barış Heyeti ile İlgili Meselenin Oylamaya Sunulması"; "Askerliği Erteleme Vergisinin Değiştirilmesi"; "Meclisin Göreve Başlamasının 1921 Martı Başlangıcı Olması"; "Fevzi Paşanın Vatana Hizmetinden dolayı Rütbesinin Bir Derce Yükseltilmesi"; "Daha önce Ankara Milletvekilliği Görevinde bulunan Atıf Bey'e Önce Tahsis Edilen Ancak Daha Sonra Kesilen Maaşının Tekrar Verilmesi"; "Yozgat İsyanına Karışmış Dört Kişinin İstiklal Mahkemesine Verilmesi"; "İcra Vekillerinin Seçimine Dair Maddenin Değiştirilmesi"; "1922 Senesi Muvazene-i Umumiye Kanunu Layihasının Şer'iye ve Evkaf Vekâleti Bütçesi"; "Amasya'da Yapılması Düşünülen Darüleytam İçin Tesisine Gerek Duyulan Darülsanayinin Kurulması İçin Bütçeden Destek Verilmesi"; "Kırşehir Sabık Bekir Efendiye Ait İstida Encümeni Mazbatasının Acilen Görüşülmesi";" Hilafetin Osmanlı Hanedanına Aid Olduğuna ve Halifenin Bu Hanedandan Büyük Millet Meclisi Tarafından Seçilmesi"; "Maliye Vekili Hasan Fehmi Beye İtimat Beyan Edilmesi"; "Ceza Kanununun İki Yüz Üçüncü Maddesine İlave Edilecek Madde Hakkında Kanun Teklifinin Red Edilmesi"; Şeriye Vekili Vehbi Efendinin Soruşturma İlmine Ayrılan Özel Ödeneği Kendi Seçim Dairesinin Âlimlerine Verdiğine Ve Kayınbiraderini Himaye Eylemesi"; "Çorum Milletvekili Ferid Bey'in Mülkiye Memurlarının Emeklilik Kanunu'nun Değiştirilmesi Hakkındaki Teklifinin Acilen Görüşülmesi"; "İstiklal Mahkemelerinin Geçici Olarak Faaliyetlerine Ara Verilmesi"; "Düşman İşgalinden Kurtulmuş Bulunan Bursalıların Meclise Vaki Davetinin Kabulü" gibi diğer milletvekilerinin verdiği takrirlerde imzası bulunmaktadır. Ahmet Nuri Bey, "Hukuk-ı Esasiye Encümeni'nin Hazırlamış Olduğu Mazbatanın Dördüncü Maddesinin Değiştirilmesi"; "1922 Senesi Muvazene-i Umumiye Kanunu Layihası"; "Yaka Karyesi Heyet-i İhtiyariyesi'nden Hacı Mehmet ve Arkadaşlarının Affı" ile ilgili olarak yapılan kanun tekliflerinde değişiklik önerilerinde bulunmuştur. Sağlık durumu ve diğer encümenliklerdeki görevleri sebebiyle "İstida Encümeninden İstifa Etmek İstemesine Dair" Meclise sunduğu bir takriri; "Hakketmedikleri Halde Tayin Edilen Memurlarla İlgili" olarakta Dahiliye Vekaletine yönelttiği sual takriri vardır. Mecliste bulunduğu süre içerisinde yasama faaliyetlerine katılarak kanun tekliflerine ve takrirlere imza atmış, kanun teklifleri üzerine değişiklik önerileri vermiş, ayrıca takrirler hazırlayarak Meclis Genel Kuruluna sunmuştur. İmzası bulunan kanun teklifleri ve kanun üzerine verdiği değişiklik önerileri Meclis İç Tüzüğü; imzasının bulunduğu takrirler ise yine Meclis İç tüzüğü ağırlıklı olmak üzere askeri ve adli konular ile ilgilidir.

Birinci Dönem Yasama çalışması içerisinde imza atmış olduğu beş kanun teklifinin üçü kabul edilmiştir. Kanun teklifleri üzerine yaptığı değişiklik önerilerinden çoğu Meclis Genel Kurulu tarafından değerlendirilmeye alınmamış sadece bir önerisi uygun görülmüştür. Bu dönemde verdiği takrir sonuçlanmamıştır. Mecliste yapılan konuşmalara genelde iştirak etmemiş sadece "Amasya Milletvekili Ömer Lütfi Bey'in Müdafaa-i Milliye Encümeninden İstifası Münasebetiyle" yapılan tek bir konuşmaya katılmıştır.

Kaynakça

1-Arşiv Belgeleri ve Resmi Belgeler

a-TBMM Arşivi

Ahmet Baydar, 431 NSD Tercüme-i Hal Kâğıdı.

Birinci Dönem Milletvekilleri Mezuniyet ve Memuriyet Defteri, Rumuz: II, 2b-2/5, Ankara, 1920.

Birinci Dönem Milletvekilleri Mezuniyet ve Memuriyet Defteri, Rumuz: II, 2b-2/8, Ankara, 1923.

Birinci Dönem Şube ve Encümen Defteri, Esas No:9, Rumuz: II-2/3-4.

Birinci Dönem Encümenler Defteri, Esas No:10, Rumuz: II-2a/4.

Birinci Dönem Muvakkat Encümenleri Defteri, Rumuz: II-2/5.

Birinci Dönem Şube ve Komisyonlar, 2 Mart 1921, Rumuz: II-2a/3,4.

Birinci Dönem Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Cerideleri (C. 9). (1954). Ankara: TBMM Matbaası.

b-Başbakanlık Osmanlı Arşivi

BOA, Fon Kodu: DH. SAİD, Dosya No:78, Gömlek No:331.

BOA, Fon Kodu: DH. SAİD, Dosya No:132, Gömlek No:277.

c-Emekli Sandığı Arşivi

Ahmet Baydar, Dosya No: MO.53565-8.

d-Yozgat İl Nüfus ve Vatandaşlık Müdürlüğü Arşivi

Ahmet Baydar, Nüfus Kayıt Örneği.

2-Kitap

ÇOKER, F. (1994). *Türk Parlamento Tarihi, Milli Mücadele ve TBMM I. Dönem 1919-1923*. Ankara: TBMM Vakfı Yayınları.

ÇOKER, F. (1995). *Türk Parlamento Tarihi, Milli Mücadele ve TBMM I. Dönem 1919-1923, I. Dönem Milletvekillerinin Özgeçmişleri*. Ankara: TBMM Vakfı Yayınları.

DEMİREL, A. (1995). *Birinci Meclis'te Muhalefet İkinci Grup* (2. bs.). İstanbul: İletişim Yayınları.

DEMİREL, A. (2010). *İlk Meclis'in Vekilleri, Milli Mücadele Döneminde Seçimler.* İstanbul: İletişim Yayınları.

ERBULUT, Ö. (2023). *Yozgat Tarihi ve Kültürü: Yozgat Cumhuriyet Dönemi* (E. Güngör, Ed., C. III). Ankara.

GENYA, V. (1945). *Türkiye Büyük Millet Meclisinin 25. Yıl Dönümünü Anış, 23 Nisan 1945*. Ankara.

YAZAN, N., KANVER, F. ve ATALAY, B. (1986). *Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisi*. İstanbul: Tercüman Aile ve Kültür Kitaplığı Yayınları.

3-Tezler

ÖZTÜRK, G. (2018). *I. ve II. Dönem Yozgat Milletvekilleri ve Siyasi Faaliyetleri* (Basılmamış doktora tezi). Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

4-Albümler

TBMM Albümü 1920-1950. (2010). Ankara.

* Bu madde, Gülin ÖZTÜRK, "Ahmet Nuri Baydar (1866-1940)", Atatürk Ansiklopedisi, https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/detay/1889/Ahmet-Nuri-Baydar-(1866-1940) adresinden Atatürk Araştırma Merkezi tarafından verilen izinle alınmıştır.